

Jesenné brusnice od Dmytra Kremeňa v slovenskom znení

(Kremiň, Dmytro: Jesenné brusnice. IN: Miž Karpatamy i Tatramy, v. 17.

Užhorod, Lira 2011. Slovenský preklad: Valéria Juríčková, 64 s., ISBN 978-617-596-059-2)

Adriana Amir, Filozofická fakulta PU, adriana.amir@gmail.com

V minulom roku (2011) vyšla v užhorodskom vydavateľstve Lira v poradí už 17. bilingválna, ukrajinsko-slovenská séria „Medzi Karpatami a Tatrami“ („*Між Карпатами і Татрами*“). Tentokrát sa slovenská prekladateľka, Valéria Juríčková, v cykle osobnosti zamerala na ukrajinského básnika Dmytra Kremeňa. Básne tohto autora, ševčenkovského laureáta, publicistu a prekladateľa boli publikované aj za hranicami Ukrajiny, v prestížnych antológiách a časopisoch v Rusku, Kanade, USA, či Lotyšsku.

Dmytro Kremiň je spisovateľ s kriticko-filozofickým pohľadom na svet. Ukrajincocentrizmus v jeho básňach sa v rôznych chronologických podobách vyfarbuje cez epochy gréckych kolónií na pobreží Čierneho mora (*Кургани ув ольвійським пантеонію. Могили у посмертному каре*. V slovenskom preklade: *Násuru na Oľvijskom panteóne, v posmrtnom šiku hrobov celé áre, Vzdušný testament/Повітряний тестамент*, s. 41), či tragickú periódu zničenia Kyjeva v 13. storočí chánom Batuchánom (*Книга Буття, чи Батія? Літ Золота Орда. Книга Батучана? Вутія? Златá Horda rokov*. *Книга Батучана? Вутія? Книга Буття, чи Батія?*, s. 25). Spomína aj na *Habsburgovcov panstvo zlaté, Schönbornové, Telekyho svätynie* (*Габсбургів тут царство золоте, То Шенборнів і Телекі святині*. Po potopě/Після потопа s. 9), *Karpatorusov, Karpatorosov, Karpatskú Ukrajinu* (*Бог в резервації, Кarpatorus, Karpatoros, - з милости угрофіннов, ...А ти? Кде сме в Karpatskej Ukrajinі? Резерваційний Бог Karpatorus, Karpatoros, - із ласки угрофіннів, -А ми? Де ми в Карпатській Україні?* Po potopě/Після потопа s. 8-9). Nevypnecháva Huculov a ich národného hrdinu, zbojníka Dovbuša (*На Чорногорі Довбуш... Гуцул скульптурний втне і гонака. На Чорногорі Довбуш... Sadrový hucul horaka si skúsi*. *Karpatský suvenir/Karpatský suvenir*, s. 15), Černobyľskú tragédiu (*Preklatie z Černobyľu nedopraje mestu. Чорнобильське прокляття над столицею*. *Vzdušný testament/Повітряний тестамент*, s. 41), či dobu vykonštruovaných procesov a uväznení (*V takzvaných časoch totality procesy boli, väzenie... Škrípali hlasy starcom bitým, v sandáloch starých krok tak znie. В так звані застійні часи – все теж і процеси і тюрми... Старечі скриплять голоси, немов пересохлі котурни*. *Lesná elégia/Лісова елегія*, s. 29). Historické reminiscencie tu prežívajú na jednej ploche s novšími reáliami („Mercedes-Benz“, super auto značky Renault, Žiguli, značka Adidas, kyber-horda, šiator Batuchána, internet aj letopisy a i.)

Napriek zjavnému ukrajincocentrizmu a hláseniu sa D. Kremeňa ku zakarpatským koreňom, Ukrajina sa v jeho filozofických meditáciách včleňuje do európskeho, ba celosvetového „časopriestoru“. V jeho veršoch sa spomínajú Skýti, Európa, „Aziopa“, či Francúzsko. Týmto prelínaním „časov a priestorov“ rozširuje básnik asociatívny priestor veršov, núka čitateľom možnosť voľne zlučovať zobrazované udalosti a reálie. Minulosť, súčasnosť a budúcnosť tak navzájom súvisia a do istej miery sa aj ovplyvňujú.

Intertextualita vytvára celú sieť analógií: v riadkoch jeho básní nie je prítomnosť Adamovi a Odyseovi, Dovbušovi, Karmel'ukovi a Igorovi Bilozirovi, Batuchánovi a Nine Matvijenko, Sergejovi Bondarčukovi a „Bonapartovi“ Rodovi Steigerovi. Všetci a všetko sú špecifickými symbolmi svojej doby a spoločne vypovedajú príbeh o symbolickom umeleckom myslení tohto poeta.

Dmytro Kremin vytvára rozmanitú, pestrú mapu života Ukrajiny, pričom úmyselne prekračuje časové hranice. Napriek nespornej blízkosti slovenského a ukrajinského jazyka sa však prejavuje ich výrazná odlišnosť práve na poli reálií. Znakové reálie, či reálie epoch sú Kremeňovým nástrojom, za pomoci ktorého modeluje, projektuje antickú, stredovekú, či praukrajinskú kultúru. Slovenský čitateľ by si bezpodmienečne zaslúžil komentár k niektorým z nich. Inak sa stráca výpovedná hodnota a s ňou spojená emócia, ktorú v origináli, pre ukrajinského príjemcu vyvoláva. Napr. antropomymá Dovbuš, Karmeljuk, Igor Boložir, Nina Matvijenko, či reálie späté s ukrajinskou kultúrou: Adžimuškaj, „spolok“ Kozeroha, Chreščatyk anjelov, Ol'vijský panteón, Solovky, ukrajinsko- emské bezprávie, opriškovia, „studebaker“ a i. zostanú pre väčšinu slovenských čitateľov nezrozumiteľnými. Toponymá tiež patria do oblasti reálií, mnoho z nich však slovenský čitateľ pomerne ľahko identifikuje, napr. Chust, Užhorod, Iza, Čornohora, Dneper, Kyjev, Černobyľ a pod.

Séria „Medzi Karpatami a Tatrami“, o zrod ktorej sa v roku 2001 pričínila docentka katedry slovenskej filológie Užhorodskej národnej univerzity, Teľana Lichtej, zohráva úlohu pri budovaní literárno- umeleckých kontaktov zakarpatských spisovateľov s ich kolegami z Prešovského, Košického a iných krajov Slovenska. Slovenskí čitatelia tak majú možnosť zoznámiť sa s tvorbou ukrajinských autorov a ukrajinskí vice versa - s tvorbou slovenských (Séria *Miž Karpatami i Tatrami*, v. 16., bola venovaná prekladom slovenskej poézie (Ján Kostra a Ľubomír Feldek) do ukrajinčiny. Autorom prekladov bol práve D. Kremin).